

ESTETIKA– GO‘ZALLIK VA SAN’AT MOHIYATINI O‘RGANUVCHI FAN

¹Jabborova Anora Botir qizi

¹Toshkent davlat tibbiyot universiteti talabasi

Ilmiy rahbar: **²Umarova Farida Saidikramovna**

²PhD, dotsent

³Norqulov Suxrob Do‘smurodovich

³Ijtimoiy fanlar kafedrası falsafa fanlar doktori professori

***Annotatsiya:** mazkur maqolada estetika fani go‘zallik va san’at mohiyatini o‘rganuvchi fan sifatida tahlil etilib, yakunda muallif tomonidan tahlil yuzasidan tegishli xulosalar beriladi.*

***Kalit so‘zlar:** estetika, go‘zallik, san’at, fan.*

ЭСТЕТИКА – НАУКА, ИЗУЧАЮЩАЯ СУТЬ КРАСОТЫ И ИСКУССТВА

¹Джабборова Анора Батыр кизи

¹Студент Ташкентского государственного медицинского университета

Научный руководитель: **²Умарова Фариди Саидикрамовна**

²Кандидат наук, доцент

³Норкулов Сухроб Дусмуродович

³Профессор, доктор философских наук, кафедра общественных наук

***Аннотация:** в статье анализируется эстетика как наука, изучающая сущность красоты и искусства, и в заключение автор приводит соответствующие выводы на основе проведенного анализа.*

***Ключевые слова:** эстетика, красота, искусство, наука.*

AESTHETICS – A SCIENCE THAT STUDIES THE ESSENCE OF BEAUTY AND ART

¹Jabborova Anora Batyr kizi

¹Student of Tashkent State Medical University

Scientific supervisor: **²Umarova Farida Saidikramovna**

²PhD, associate professor

³Norqulov Suxrob Do'smurodovich

³Doctor of Philosophy, Professor, Department of Social Sciences

Abstract: *this article analyzes the science of aesthetics as a science that studies the essence of beauty and art, and at the end the author gives relevant conclusions on the analysis.*

Keywords: *aesthetics, beauty, art, science.*

Kirish

Insoniyat qadimdan go'zallikka intilgan. Tabiatdagi go'zallik, insonning tashqi ko'rinishi, san'at asarlari, me'moriy yodgorliklar va musiqa inson qalbida chuqur his-tuyg'ular uyg'otgan. Shu bois, inson doimo bu go'zallikni anglash, ifodalash va baholashga harakat qilgan. Bu intilishlar natijasida estetika deb ataluvchi maxsus falsafiy soha vujudga kelgan. Estetika — bu go'zallik, nafislik, did, san'at va insoniy his-tuyg'ularni o'rganuvchi fandır. U nafaqat san'at asarlarini tushunish, balki hayotga nisbatan nozik, sezgir va ongli yondashuvni shakllantiradi.

Estetikaning kelib chiqishi va rivojlanishi

“Estetika” atamasi ilk bor nemis faylasufi A. G. Baumgarten tomonidan XVIII asrda ilmiy atama sifatida qo'llanilgan. U bu fan doirasida go'zallikni sezish, uni baholash va tushunish jarayonini o'rganishni nazarda tutgan. Ammo estetik tafakkurning o'zi juda qadimdan mavjud bo'lgan. Arastu va Platon kabi yunon faylasuflari go'zallik va san'at haqidagi fikrlarni ilgari surgan. Ular uchun san'at – haqiqatning ifodasi, go'zallik esa – tartib, uyg'unlik va muvozanat degani edi.

Oʻrta asrlarda, estetika koʻproq diniy talqinlar asosida shakllandi. Goʻzallik Xudoning mukammalligi sifatida qaraldi.¹

Uygʻonish davrida, inson va tabiatdagi goʻzalliklar, sanʼatning ijtimoiy ahamiyati keng tahlil qilindi.

XX-XXI asrlarda esa estetika yangi yoʻnalishlarda – madaniyatshunoslik, zamonaviy sanʼat nazariyalari, dizayn, moda va hatto ommaviy axborot vositalari orqali rivojlanib bormoqda.²

Estetikaning asosiy yoʻnalishlari

Estetika fan sifatida bir nechta yoʻnalishlarda oʻrganiladi:

1. Nazariy estetika

Bu yoʻnalishda goʻzallik mohiyati, estetik qadriyatlar va sanʼatga falsafiy yondashuv oʻrganiladi. Masalan, “Nima goʻzal?” yoki “Goʻzallik mezoni nima?” kabi savollar tahlil qilinadi.

2. Amaliy estetika

Bu soha sanʼat, dizayn, meʼmorchilik, moda, reklama, kino, teatr, musiqa va boshqa ijodiy sohalarda qoʻllaniladi. Amaliy estetika orqali mahsulotlar, binolar yoki kiyimlar nafaqat funksional, balki chiroyli boʻlishi taʼminlanadi.

3. Estetik baholash va did

Inson har doim narsa va hodisalarga nisbatan “goʻzal” yoki “xunuk”, “mazmunli” yoki “oddiy” deb baho beradi. Bu estetik fikrlashning natijasidir. Estetik did – bu insonning goʻzallikni his eta olish, qadrlay olish qobiliyatidir.

Estetikaning jamiyat va shaxs hayotidagi roli

¹ Engler, G. (1990). Aesthetics in Science and in Art. The British Journal of Aesthetics, 30(1), 24-34.

² Shimamura, A. P., & Shimamura, I. A. (2012). Toward a science of aesthetics. Aesthetic science: Connecting minds, brains and experiences, 1, 3-28.

Estetika faqat san'atni emas, inson hayotining barcha jabhalarini qamrab oladi. Masalan:

- Shaxsiy hayotda – inson o'zining tashqi ko'rinishiga, kiyim-kechaklariga, uyining tartibiga, odob-axloqiga e'tibor beradi. Bu uning estetik dididan darak beradi.
- Jamiyatda – estetik madaniyat jamiyatda go'zallikni qadrlash, toza va obod muhit yaratish, san'atga hurmat bilan qarashga olib keladi.
- Tarbiyada – bolalarda estetik didni rivojlantirish, ularni san'at bilan tanishtirish, go'zallikni sevishga o'rgatish muhim tarbiyaviy vositadir.

Bugungi kunda estetika faqat san'at bilan cheklanmaydi. U reklama, brending, interyer dizayni, grafik dizayn, kino san'ati, fotografiya, moda industriyasi kabi sohalarda keng qo'llaniladi. Hatto ijtimoiy tarmoqlarda kontent yaratishda ham estetik ko'nikmalar muhim o'rin tutadi. Zamonaviy jamiyatda insonlar nafaqat foydali, balki go'zal, chiroyli, nafis narsalarga intilmoqda.³

Xulosa

Estetika – insoniyat ruhiy va madaniy hayotining ajralmas qismidir. U go'zallikni anglash, his qilish va yaratishga yo'naltiradi. Estetik tafakkur orqali inson atrof-muhitga hushyor, sezgir va ongli yondasha oladi. Shu bois, estetikani o'rganish har bir inson, har bir jamiyat uchun zarur va foydalidir. Go'zallik – bu faqat tashqi ko'rinish emas, balki ichki boylik, ma'naviy yuksaklik, madaniyat va tafakkur timsolidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

³ Danto, A. C. (2003). The abuse of beauty: Aesthetics and the concept of art. Open Court Publishing. SJIF:5.219

1. Engler, G. (1990). Aesthetics in Science and in Art. The British Journal of Aesthetics, 30(1), 24-34.
2. Shimamura, A. P., & Shimamura, I. A. (2012). Toward a science of aesthetics. Aesthetic science: Connecting minds, brains and experiences, 1, 3-28.
3. Danto, A. C. (2003). The abuse of beauty: Aesthetics and the concept of art. Open Court Publishing.